
Meddelandeblad

Mottagare: Socialnämnder eller motsvarande, handläggare och chefer inom socialtjänsten

Nr 5/2019
December 2019

Ändringar i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende

Socialstyrelsen har reviderat föreskrifterna och allmänna råden (SOSFS 2012:11) om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende. Den 1 mars 2020 träder ändringarna i kraft. Syftet med ändringarna har framförallt varit att tillämpningsområdet även ska omfatta socialnämndens ansvar för barn och unga som är placerade i stödboenden. Författningen kommer nu omfatta socialnämndens ansvar för samtliga placeringsformer för barn och unga som är reglerade i socialtjänstlagen (2001:453), SoL.¹ För att tydliggöra det har även rubriken på författningen ändrats genom att ordet stödboende lagts till.²

¹ Privatplaceringar, som sker på initiativ av vårdnadshavaren, omfattas inte av författningen.

² Den nya titeln är *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende*.

Andra ändringar har gjorts på grund av lagändringar som har genomförts efter att den nu gällande författningen trädde i kraft. Vissa bestämmelser har genomgått språkliga eller redaktionella ändringar.

Socialnämnden har samma övergripande ansvar för barn och unga i stödboenden som för barn och unga i familjehem, jourhem och hem för vård eller boende

Syftet med ändringarna är att förtydliga att socialnämnden har samma ansvar för de barn och unga som är placerade i stödboenden, som för barn och unga i familjehem och HVB. Det betyder att samma regler som gäller för barn och unga i familjehem, jourhem och HVB kommer att gälla för barn och unga som har fått en insats i form av stödboende.

Socialnämnden ska noga följa vården genom regelbundna besök

Samhället tar på sig ett stort ansvar när barn och unga placeras utanför det egna hemmet. Att noga följa och stödja barn och unga som omhändertagits för samhällsvård är därför en av den sociala barn- och ungdomsvårdens allra viktigaste uppgifter. Det primära syftet med uppföljningen är att se till att vården är rättssäker och trygg och utgår från barnens och de ungas behov, med utgångspunkt från de vård- respektive genomförandeplaner som upprättats. Ett annat syfte är att få underlag för överväganden och omprövningar av om vården fortfarande behövs. Uppföljningar är också en förutsättning för att upptäcka eventuella missförhållanden i det hem där barnet eller den unge är placerat. Det krävs därför att socialnämnden har fortlöpande kontakt med placerade barn och unga genom personliga besök och genom att samtala enskilt med dem.³

I den revidering som gjorts av författningen har Socialstyrelsen tagit bort ett allmänt råd om att barnet eller den unge bör besökas av en socialsekreterare minst fyra gånger per år. Sedan rekommendationen beslutades har frågan om normering av minsta antal besök behandlats i ett lagstiftningsarbete med anledning av Barnskyddsutredningens betänkande.⁴ Regeringen, som inte delade utredningens bedömning, uttalade att det låg en fara i att så detaljerat ange minsta antal besök då det snarare kan bli regel än ses som ett riktmärke för vad som ska anses som ett minimum.⁵ Regeringen ansåg också att bestämmelsen som redan finns, om att nämnden ska följa barnet eller den unge med regelbundna personliga besök och enskilda samtal etc., har samma tydliga innebörd. Vidare infördes en bestämmelse om att det för varje placerat barn eller ung person ska finnas en särskilt utsedd socialsekreterare som svarar för kontakterna med barnet eller den unge och besöker denne regelbundet i den omfattning som är lämpligt utifrån barnets eller den unges önskemål och behov.⁶

³ Regeringens proposition 2012/13:10 Stärkt stöd och skydd för barn och unga s. 76.

⁴ SOU 2009:68 Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU).

⁵ Prop. 2012/13:10 s. 77.

⁶ 6 kap. 7 c § SoL.

Mot bakgrund av uttalandena i lagstiftningsärendet har Socialstyrelsen bedömt att myndighetens författning inte bör innehålla rekommendationer om minsta antalet besök. Socialstyrelsen anser dock att det även fortsättningsvis finns behov av rekommendationer avseende tillämpningen av det lagstadgade kravet att noga följa vården. Bland annat visar IVOs⁷ tillsyn att placeringar inte följs upp i tillräcklig utsträckning. Forskning visar på socialsekreterarens betydelse för placerade barn och unga och barnen uttrycker själva att de vill ha en nära kontakt med sin socialsekreterare.⁸ Vikten av regelbunden över- syn av barnets omständigheter under en placering framgår även av barnkon- ventionen.⁹ Socialstyrelsen ersätter därför det tidigare allmänna rådet med en ny rekommendation: bedömningen av hur ofta ett visst barn eller en viss ung person ska besökas av en socialsekreterare bör göras fortlöpande under pla- ceringen.¹⁰ Genom att bedömningen görs fortlöpande kan besöken planeras utifrån barnets eller den unges behov och önskemål över tid. Kontakterna är ofta täta i samband med en ny placering eller om det uppstår uppenbara pro- blem av något slag. Efterhand som placeringen verkar fungera trappas däremot ofta kontakterna ner.¹¹ Bedömningen av det enskilda barnets eller den unges behov av att få besök av en socialsekreterare bör därför göras fortlö- pande under hela placeringstiden. För barn och unga krävs som regel att det finns en tät och kontinuerlig kontakt för att de med förtroende ska kunna vända sig till sin socialsekreterare om problem uppstår och om de inte mår väl i hemmet. En förtroendefull kontakt med socialsekreteraren kan också ge barnet eller den unge tillgång till stöd och skydd i sin livssituation.¹² Social- styrelsen rekommenderar därför även att socialnämnden inom ramen för egenkontrollen samlar in uppgifter om hur ofta en socialsekreterare har be- sökt och samtalat med ett visst barn eller en viss ung person.¹³ På så sätt kan nämnden systematiskt följa upp och utvärdera om den uppfyller sin skyldig- het att följa vården genom att samtala enskilt med och besöka barnen och de unga regelbundet under placeringen.

Registerkontroll i misstanke- och belastningsregistret – obligatoriskt när ett barn ska placeras i ett jour- eller familjehem

Den 1 juli 2016 infördes ett krav i socialtjänstförordningen på obligatorisk kontroll i Rikspolisstyrelsens misstanke- och belastningsregister innan soci- alnämnden fattar beslut om vård av ett barn i ett familjehem eller jourhem avseende den eller de som nämnden avser att anlita som familjehemsförälder

⁷ Inspektionen för vård och omsorg.

⁸ Se IVO – Vad har vi sett 2017, Barnets och ungdomens reform – Förslag för en hållbar framtid, Slutrapport från den nationella samordnaren för den sociala barn- och ungdomsvården, Cecilia Grefve, 2017, Vem bryr sig – När samhället blir förälder. Barns röster om att växa upp i den sociala barnavården, BO 2019.

⁹ Artikel 25 i FN:s konvention om barnets rättigheter.

¹⁰ Det allmänna rådet under mellanrubriken ”Att följa vården enligt 6 kap. 7 b och 7 c §§ SoL”.

¹¹ SOU 2009: 68 s. 483, Prop. 2012/13:10 s. 77.

¹² Prop. 2012/13: 10 s. 77.

¹³ Se 3 kap. 3 § AR SOSFS 2012:11.

eller jourhemsförälder.¹⁴ Med anledning av att detta nu är reglerat i socialtjänstförordningen tas det allmänna rådet om registerkontroll bort i Socialstyrelsens författning.¹⁵

Egenkontrollen bör innefatta vilka överväganden som gjorts om möjligheten att placera ett barn i nätverket

Socialnämnden ska, när ett barn ska placeras, överväga om det kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Socialnämnden ska dock beakta vad som är bäst för barnet, vilket kan innebära att det inte alltid är bäst att placera barnet i nätverket.¹⁶

Socialstyrelsen har konstaterat att socialnämnder inte alltid fullgör sin skyldighet att överväga en anhörigplacering.¹⁷ Socialstyrelsen inför därför ett nytt allmänt råd. Socialnämnden bör inom ramen för egenkontrollen samla in uppgifter om vilka överväganden som har gjorts i fråga om möjligheten att placera barnet hos en anhörig eller hos någon annan närstående.¹⁸

Råd, stöd och annan hjälp även till föräldrar som inte är vårdnadshavare

I och med att socialnämnden numera även ska lämna föräldrar som inte är vårdnadshavare råd, stöd och annan hjälp som de behöver¹⁹ inför Socialstyrelsen en ny rekommendation. Föräldrar bör, i likhet med vårdnadshavare, få stöd i sin föräldraroll och i sin kontakt med dem som vårdar barnet.²⁰ Socialnämnden bör även inom ramen för sin egenkontroll samla in uppgifter om deras erfarenheter av nämndens råd, stöd och hjälp.²¹

Rekommendationen om lämplig utbildning och erfarenhet tas bort

Det allmänna rådet om lämplig utbildning och erfarenhet tas bort eftersom reglering kring behörighet för den som utför vissa uppgifter inom socialtjänsten rörande barn och unga numera finns i socialtjänstlagen²². Socialstyrelsen har också sedan tidigare utfärdat föreskrifter och allmänna råd om behörighet att utföra vissa arbetsuppgifter i socialtjänstens barn- och ungdomsvård.²³

¹⁴ 5 kap. 1 b § SoF.

¹⁵ Den rätt som socialnämnden har att få del av uppgifter i registren gäller enbart ärenden om placering av barn, se 4 § 9 b förordningen (1999:1135) om misstankeregister och 11 § 8 b förordningen (1999:1134) om belastningsregister.

¹⁶ 6 kap. 5 § SoL och 1 kap. 2 § SoL.

¹⁷ Förstudie – stöd för socialtjänsten i deras arbete med placering av barn och unga i nätverkshem.

¹⁸ 3 kap. 3 § AR SOSFS 2012:11.

¹⁹ 6 kap. 7 § SoL.

²⁰ 6 kap. AR SOSFS 2012:11.

²¹ 3 kap. 3 § AR SOSFS 2012:11.

²² 3 kap. 3 a § andra stycket SoL.

²³ Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2017:79) om behörighet att utföra vissa arbetsuppgifter i socialtjänstens barn- och ungdomsvård.

Rutin om missförhållande tas bort då detta numera regleras i lag

Socialstyrelsen tar bort föreskriften om att socialnämnden ska fastställa rutiner för hur vården av barn och unga i familjehem eller hem för vård eller boende ska planeras och följas så att missförhållanden i hemmet som kan påverka barnet eller den unge ska kunna uppmärksammas och åtgärdas i ett tidigt skede. Anledningen är att det har införts en bestämmelse i SoL, att socialnämnden inom ramen för sitt systematiska kvalitetsarbete ska se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet för barn och unga.²⁴

²⁴ 3 kap. 3 a § första stycket SoL.

Denna information (art nr 2019-12-6535) kan laddas ner från Socialstyrelsens webbplats:
www.socialstyrelsen.se/publikationer

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, 2019